

Rolnummer 2587
Arrest nr. 43/2003 van 9 april 2003

A R R E S T

In zake : de vordering tot schorsing van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, ingesteld door de v.z.w. Jurileven en de v.z.w. Pro Vita.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters L. François, M. Bossuyt, A. Alen, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de vordering

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 20 december 2002 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 23 december 2002, is een vordering tot schorsing ingesteld van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 22 juni 2002), door de v.z.w. Jurileven, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1050 Brussel, Buyllaan 40, en de v.z.w. Pro Vita, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1050 Brussel, Troonstraat 89.

Bij hetzelfde verzoekschrift vorderen de verzoekende partijen eveneens de vernietiging van de voormelde wet.

II. De rechtspleging

Bij beschikking van 23 december 2002 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

Op 30 december 2002 hebben de rechters-verslaggevers L. François en M. Bossuyt, met toepassing van artikel 72, eerste lid, van de organieke wet, het Hof ervan in kennis gesteld dat zij ertoe zouden kunnen worden gebracht voor te stellen een arrest te wijzen waarbij wordt vastgesteld dat de vordering tot schorsing klaarblijkelijk ongegrond is.

Overeenkomstig artikel 72, tweede lid, van de organieke wet is van de conclusies van de rechters-verslaggevers aan de verzoekende partijen kennisgegeven bij op 31 december 2002 ter post aangetekende brieven.

De verzoekende partijen hebben een memorie met verantwoording ingediend bij op 15 januari 2003 ter post aangetekende brief.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

III. In rechte

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1.1. De v.z.w. Jurileven stelt dat zij toegankelijk is voor alle advocaten, magistraten, bedrijfsjuristen of andere juristen die dezelfde overtuiging delen ten aanzien van het onvervreembare karakter van de menselijke waardigheid en dezelfde wil hebben om de eerbiediging van het menselijk leven te bevorderen alsmede de integriteit van de persoon, die een rechtssubject is vanaf zijn verwekking en verder gedurende alle stadia van zijn bestaan tot aan zijn natuurlijke dood.

A.1.2. De v.z.w. Pro Vita stelt dat zij tot doel heeft de eerbiediging van het menselijk leven en de integriteit van de persoon te bevorderen in alle stadia van zijn ontwikkeling, vanaf de verwekking tot de natuurlijke dood, zoals met name voortvloeit uit de lering van de katholieke Kerk en in het bijzonder uit het Roomse hoogste leergezag en in overeenstemming met die lering.

Ten gronde

A.2.1. De verzoekers stellen dat de wet van 28 mei 2002 op onherstelbare wijze afbreuk doet aan het recht op leven voor de personen bedoeld in de artikelen 3 en 4 van de voormelde wet, doordat zij een discriminatie in het leven roept tussen die personen en de anderen zonder dat het criterium van onderscheid in aanmerking kan worden genomen, vermits het verboden is bij artikel 2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het recht op leven is immers het meest fundamentele recht, zonder hetwelk het genot van één van de andere in het Verdrag gewaarborgde rechten en vrijheden een illusie zou zijn (Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 29 april 2002, *Pretty t/ Verenigd Koninkrijk*). De legalisering van de euthanasie leidt tot de vestiging van een ideologie en tot de idee dat het menselijk leven geen enkele intrinsieke waarde maar enkel een relatieve en subjectieve waarde heeft.

A.2.2. De verzoekers willen niet het feit in het geding brengen dat het wettig is een behandeling die voor de patiënt onnuttig blijkt, te onderbreken of niet aan te vatten, maar ze verwerpen de legalisering van het doden van een andere persoon (wat overigens het geval van de hulp bij zelfdoding overstijgt) waarin wordt voorzien in die wet die, in naam van het beginsel van de «zelfbeschikking», het een meerderjarige of ontvoogde minderjarige mogelijk maakt om euthanasie te verzoeken, zelfs buiten een terminale fase.

Dat beginsel van zelfbeschikking of van eerbiediging van de autonomie waardoor eenieder zelf kan beslissen of zijn leven waard is geleefd te worden en op welk ogenblik hij daaraan een einde wenst te maken, mist elke grondslag om de volgende redenen :

- de toestand van lijden en ontreddeering waarin de patiënt zich bevindt, is volkomen in strijd met dat beginsel van zelfbeschikking want in die periode beschikt de patiënt vaak niet meer over zijn vrije wil en wordt hij een last voor de anderen;
- dat beginsel van autonomie wordt volledig op het spel gezet door het optreden van derden (geneesheren, ethici, ...) of door een mogelijke druk vanwege de familie bij de beslissing om euthanasie toe te passen;
- men mag niet uitsluiten dat financiële overwegingen of de noodzaak om een bed vrij te maken de overhand krijgen op dat beginsel van autonomie en uiteindelijk een vertekend beeld geven van alle vormen van bescherming en waarschuwing waarin de wet voorziet.

A.2.3. Volgens de verzoekers heeft de legalisering van de euthanasie tot gevolg dat de opvattingen van de voorstanders ervan worden opgelegd aan de anderen; ze berust op een vooringenomen betekenis van de mens en het leven waarbij de waardigheid afhankelijk wordt gemaakt van een waardeoordeel, ze beïnvloedt op doorslaggevende wijze het algemeen gedrag van de individuen, draagt nieuwe culturele, sociale en ethische waarden met zich mee die afbreuk doen aan de eerbiediging van het recht op leven en aan de waardigheid van de persoon, en leidt tot eugenetica; ze is des te meer tegennatuurlijk daar ervan wordt uitgegaan dat de patiënt ermee heeft ingestemd, terwijl laatstgenoemde vaak te zwak is en ten prooi aan een dusdanig lijden dat hij niet meer in staat is autonoom te handelen en te denken.

Die wet roept dus een discriminatie in het leven tussen de individuen wier geestelijke en lichamelijke integriteit goed is en die het recht op leven genieten en de individuen die, geveld door ziekte, wanhoop en lijden, in naam van een ontspoord beginsel van autonomie, niet langer dat recht op leven genieten. De wet bereikt niet de aangekondigde doelstellingen en opent de poort voor voorspelbare misbruiken, die overigens zijn aangeklaagd tijdens de parlementaire voorbereiding, en die moeilijk kunnen worden opgespoord; zij schendt aldus, ten aanzien van een categorie van personen, de bij het voormelde artikel 2 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens opgelegde positieve verplichting om hun recht op leven te «beschermen». Die bepaling wordt bovendien geschonden doordat de wet een geval beoogt dat niet kan worden ondergebracht bij een van de uitzonderingen die in voormeld artikel 2 op beperkende wijze zijn opgesomd.

Ten aanzien van de vordering tot schorsing

A.3.1. Volgens de verzoekers staat de wet het doden van verscheidene categorieën van personen toe. De toepassing ervan veroorzaakt bijgevolg een zeer ernstig en niet te herstellen nadeel voor die personen en voor hun verwanten. Zij doet tevens afbreuk aan de waarden die statutair door de verzoekende verenigingen worden verdedigd.

A.3.2. In de memorie met verantwoording die na de conclusies van de rechters-verslaggevers is ingediend, doen de verzoekende partijen gelden dat artikel 20, 1°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof het « moeilijk te herstellen nadeel » niet beperkt tot een nadeel eigen aan de verzoekende partij. Er kan niet worden betwist dat de verzoekende verenigingen te dezen een « belang » hebben in de zin van artikel 2, 2°, van de bijzondere wet, waardoor zij op ontvankelijke wijze de vernietiging van de bestreden norm kunnen vorderen. Vanaf dat ogenblik en aangezien het om een objectief geschil gaat, zijn zij op grond van artikel 19 gerechtigd om eveneens de schorsing te vorderen zonder andere voorwaarden, met name van bijkomend specifiek belang, dan die welke in artikel 20, 1°, zijn bepaald, waaraan *in casu* is voldaan.

A.3.3. De verzoekers zijn in hun memorie met verantwoording eveneens van oordeel dat het moreel nadeel dat voor de verzoekers als verenigingen voortvloeit uit het aannemen van de wettelijke bepalingen die strijdig zijn met de beginselen die zij verdedigen, in tegenstelling tot vele situaties, niet automatisch kan verdwijnen met de vernietiging van de betwiste bepalingen : het nadeel is hier immers bijzonder ernstig, kenmerk dat door het Hof, in gevallen van faillissement of ernstige behoefte, met betrekking tot een financieel nadeel werd aangenomen.

Te dezen zou de legalisering gedurende een jaar of langer van een situatie waarin geneesheren, die beroepsmatig geroepen zijn te genezen, gemachtigd zijn om de dood bewust te veroorzaken, een geestesgesteldheid creëren waarvan de gevolgen zouden voortduren na de vernietiging van de wet, alsmede netwerken creëren die, ook al werden ze illegaal, verder zouden functioneren onder voorwaarden die de Staat het uitoefenen van zijn plicht om « het recht op leven te beschermen » zouden bemoeilijken; de wet zou op duurzame wijze het vertrouwen van de patiënten in het medisch korps aan het wankelen brengen.

- B -

B.1. Naar luid van artikel 20, 1°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof dient aan twee grondvoorwaarden te zijn voldaan opdat tot schorsing kan worden besloten :

- de middelen die worden aangevoerd moeten ernstig zijn;
- de onmiddellijke uitvoering van de bestreden maatregel moet een moeilijk te herstellen ernstig nadeel kunnen berokkenen.

Daar de twee voorwaarden cumulatief zijn, leidt de vaststelling dat één van die voorwaarden niet is vervuld tot verwerping van de vordering tot schorsing.

Ten aanzien van het moeilijk te herstellen ernstig nadeel

B.2. De vereiste bepaald bij artikel 20, 1°, met betrekking tot het nadeel verschilt van die welke in artikel 2, 2°, van dezelfde wet is geformuleerd met betrekking tot het belang om voor het Hof in rechte te treden. In tegenstelling tot wat de verzoekende partijen in hun memorie met verantwoording beweren, houdt het feit dat zij van het vereiste belang zouden doen blijken om de vernietiging van de bestreden wet te vorderen, niet in dat zij op ontvankelijke wijze de schorsing ervan kunnen vorderen: de woorden « ernstig nadeel » houden in dat een veel groter nadeel wordt berokkend aan de situatie van een partij dan de aantasting waarvan de mogelijkheid dient te worden aangetoond om van het belang bij een vernietiging te doen blijken.

B.3. De verzoekers doen gelden dat de bestreden wet « doodslag toestaat van verscheidende categorieën van personen, [dat de] toepassing [ervan] [...] een zeer ernstig en niet te herstellen nadeel veroorzaakt voor die personen en voor hun verwanten » en dat ze afbreuk doet aan de waarden die statutair door de verenigingen worden verdedigd.

B.4. Om het ernstig en moeilijk te herstellen karakter van het nadeel te beoordelen, mag een vereniging zonder winstoogmerk die beginselen verdedigt of een collectief belang beschermt, niet worden verward met de fysieke personen die in hun persoonlijke situatie worden geraakt en waarop die beginselen en dat belang betrekking hebben.

Aangezien enkel de fysieke personen euthanasie kunnen ondergaan, is het nadeel dat de verzoekende partijen zelf zouden kunnen ondervinden, een louter moreel nadeel dat voortvloeit uit de aanneming van wetsbepalingen die de beginselen raken waarvan de verdediging hun maatschappelijk doel vormt. Dat nadeel is niet moeilijk te herstellen, vermits het met de vernietiging van de bestreden bepalingen zou verdwijnen.

B.5. De « ingesteldheid » die, volgens de memorie met verantwoording van de verzoekers, zou voortvloeien uit het feit dat de in het geding zijnde wet gedurende een zekere tijd zou zijn toegepast, alsmede de aantasting die dat feit zou kunnen berokkenen aan het vertrouwen van de patiënten in het medisch korps, zijn slechts mogelijkheden die zeer indirect verband houden met het maatschappelijk doel van de v.z.w.'s Jurileven en Pro Vita,

waarvan de omschrijving niet mag worden geïnterpreteerd als een middel dat de weg opent naar een vorm van *actio popularis*, die het die privé-personen mogelijk zou maken elke wet te doen schorsen die niet in overeenstemming zou zijn met de morele opvattingen die zij verdedigen.

B.6. Er dient op de vorderingen tot schorsing niet te worden ingegaan.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt de vordering tot schorsing.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 9 april 2003, door de voormelde zetel, waarin rechter A. Alen, wettig verhinderd, voor de uitspraak is vervangen door rechter E. De Groot, overeenkomstig artikel 110 van dezelfde wet.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior